

Od žeđi do zauzetosti

Stjepan Lice

U vremenu u kojemu živimo snažno se postavlja pitanje: Kako utažiti žeđu suvremenog čovjeka? Kako utažiti svoju žeđu? Jer žeđa je, čini se, sve više temeljna zbilja ljudskog života.

Običava se reći da voda ni u cipeli nije dobra. Osobno nisam baš u to siguran. Prisjećam se kako sam kao dijete volio ići kroz kišu. I premda su mi cipele od iznošenosti bile prošupljene te je voda ulazila u njih, bilo mi je to zadovoljstvo. Umjesto da se stidim, osjećam nelagodno ili makar izbjegavam lokve, bez ustručavanja sam koračao kroz njih uživajući – uistinu: uživajući – u zvuku i iskustvu 'šljapkanja'. I nimalo me nije smetalo što bi mi noge pritom promrzle.

Kažu da je od svih voda na Zemlji tek jedan posto pitko. No i od tih jedan posto, mnogo je vode onečišćeno, a još većoj količini te vode neposredno prijeti onečišćenje.

Nekada su ljudi ratovali da bi osvajali zemljišta. Neki govore da će se u budućnosti ratovi voditi ponajprije zbog pitke vode. Jer mnogi predjeli na Zemlji oskudijevaju pitkom vodom. Svakoga dana mnogi ljudi, mnoga djeca umiru samo zbog toga što se nisu imala sreće roditi ondje gdje ima pitke vode. A mi se prema pitkoj vodi odnosimo kao prema nečemu što se podrazumijeva i nerijetko smo s njom nepromišljeno rasipni. Na gutljaj vode koji bi mnogima bio lijek, život, mi se i ne osvrćemo.

No, poteškoće s pitkom vodom sve su prisutnije i uočljivije i u tzv. zapadnoj civilizaciji. Sve je više gradova u kojima se ljudima ne preporučuje, pa i zabranjuje piti vodu iz vodovoda. Stoga se pitka voda može kupiti u sve većem broju trgovina s osnovnim životnim namirnicama.

Nekada se išlo na izvor. Potom se išlo na bunar. Zatim je bilo dovoljno otvoriti slavinu. Dolazi vrijeme kada će se po vodu redovito ići u trgovinu, nerijetko i znatno udaljenu od kuće. Što slijedi potom?

Sveti je Franjo Asiški u svojoj 'Pjesmi brata Sunca' o vodi pjevao:
*Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestri vodi;
ona je korisna, ponizna, draga i čista.*

Sveti je Franjo u njoj prepoznavao 'biće' u potpunosti usklađeno s Božjom voljom, 'biće' koje je, od sve čovjekove braće i sestara koje mu je Bog podario, najbliže savršenosti.

Čaša vode

U Evanđelju su zapisane Isusove riječi koje na krajnje uvjerljiv način govore o dragocjenosti vode u čovjekovu životu: »Tko napoji jednoga od ovih najmanjih samo čašom hladne vode, neće mu propasti plaća« (Mt 10, 42) Ovdje se o vodi samo naizgled govori kao o nečemu neznatnome, uzgrednome. Svatko je, i ne samo katkada, iskusio koja je vrijednost čaše hladne vode. Događalo se – i događa se – da dati čašu vode znači dati sav svoj imetak, svoj žitak. Vrijednost čaše vode u budućnosti će samo rasti – i u životu, a, slijedom toga, i onkraj života.

Dragocjenost vode na posve je osobit način iskusila i znamenita spisateljica Helen Keller. Ona je u devetnaestom mjesecu života oboljela od akutnog meningitisa mozga. Posljedica te bolesti bio je potpuni gubitak vida i sluha. Od njezine sedme godine poučavala ju je i uz nju živjela učiteljica Anne Mansfield Sullivan. Uz njezinu pomoć Helen Keller otkrila je izlaz iz svojega svijeta zatvorena u sebe, lišena svjetlosti i zvuka. Izlaz iz naizgled neprobojne tame i samoće dogodio se u osmoj godini njezina života, i to s pomoću vode: naime, u trenutku kada je, kako bilježi u svojem životopisu, prvi put povezala otkucaje učiteljčina prsta na svome dlanu, kojima joj je ona nastojala prenijeti i posvijestiti značenje riječi 'voda' s »nim divnim, nečim svježim, što je teklo preko njezine ruke«.

Čaša smisla

Helen Keller iskusila je što znači progovoriti o istome. Duboko proživljeno progovoriti o onome što je životno važno i biti poduda-

ran s drugim u otkrivanju i prepoznavanju zbilje i smisla. A to je presudno. Jer smisao je za čovjekov život jednakovrijedan vodi. I kao što čovjek žeđa i ima potrebu utažiti svoju žeđu bistrom, čistom i okrepljujućom vodom, tako ima i potrebu utažiti svoju životnu žeđ smislom.

To nije govor u prenesenom značenju. Jer kao što zbog pomanjkanja vode sve vene, suši se, tako i u čovjeku koji oskudijeva smislom, koji je lišen smisla, trne život. Ljudskost u njemu blijedi. Hlapi.

Odmaknutost od drugoga, od života, zatvorenost u sebe i samodostatnost, oholost, prezir i ravnodušnost nagriza i razara smisao te se čovjek učas preobrazi u beskućnika u svijetu, u sebi. Za svijet u kojemu živi, za druge i za bilo kakvu zauzetost on više ne nalazi nikakva razloga. Kroz to i sam sebe doživljava praznim. Bezrazložnim. Bezvoljnosti i besciljnosti pridodaje se i praznina u duši, pomanjkanje životne i životvorne radosti u hodu putem ljudskosti. Tada se čovjek zaustavlja, pada u svojoj čovječnosti. Jer tko ne umije prepoznati dušu drugoga i zauzeti se za nju, tko u svojoj duši nije kod kuće, ne živi. Život prebiva u prostorima odnosa, u prostorima blizine i zahvalnosti.

Zbog toga, kao što je čovjek pozvan drugoga napojiti čašom hladne vode, pozvan je napojiti ga i čašom smisla. I u tome je čovjek pozvan dati sav svoj imetak, svoj žitak. A tko drugomu uskrati čašu smisla i sebi samomu ju je uskratio. Tko drugoga napoji čašom smisla, i sebe je okrijepio. Jer svaka čaša smisla, uostalom, kao i svaka čaša vode, ima moć uroditi stotrukim rodnom. U čovjeku i svijetu probuditi životnost. Čovječnost. Ima moć uroditi stotrukim rodnom – ako se ustrajno predaje, ako se preda do kraja.

Osjećaj i zauzetost za pravedno

U ljude je usađen osjećaj za pravedno. I oni će gotovo redovito bez mnogo poteškoća ispravno zaključiti što je pravedno, a što nije. Osjetljivost na nepravdu u ljudima je osobito naglašena. I jer su je često osobno iskusili, jer su imali prilike osvjedočiti se da mnoge pogađaju različite, katkada neznatne, katkada silno opterećujuće, pa i neshvatljive, nepravde, doživljavaju ih kao suprotnost smislu, zatiranje života dostojnog čovjeka.

No, kada se treba očitovati protiv nepravde, protiv ispraznosti, protiv onoga što vrijeđa čovjekovo dostojanstvo, mnogi iznenada

postaju naglašeno suzdržani. Ako i dalje upozoravaju na neprihvatljivost nekih stanja i zbivanja, čine to na ublaženi način, pomalo prikriveno. Opravdavaju se pritom okolnostima u kojima žive, strahom da njih ili njihove ne snađu kakve neželjene posljedice. I tako odustaju od oblikovanja svijeta u kojemu žive, a time i od svojih i od sebe samih.

No, nije moguće biti čovjek a ne ponijeti svoju ljudsku odgovornost za svijet. Nije moguće biti kršćanin, a ne ponijeti svoju evanđeosku odgovornost za vremenito i vječno. Jer Evanđelje je zahtjevno i njega je moguće živjeti samo do kraja proživljeno. Nema djelomičnog življenja Evanđelja. Čovjek ili ga, u svojoj svojoj nesavršenosti, nastoji živjeti u punini ili ga ne živi. A kršćanin koji ne živi Evanđelje, ne može utažiti ni svoju ni ičiju žeđu. Ne može jer se ne odlučuje na susret s onim koji je jači od svake žeđi. S onim koji je prošao svijetom čineći dobro.

Dobrotvornost

Nije dovoljno biti odgovoran i temeljit u ispunjavanju svojih redovitih obveza. Nije dovoljno pošteno zaraditi svoju plaću i potom otpočiniti kao da se čovjeka ništa drugo ne tiče. Nije dovoljno biti zauzet samo za svoj dom. Premda je mnogo, nije dovoljno. Do svakoga je da preuzme na sebe i druge obveze mimo redovnih, obveze za koje neće dobiti nikakve materijalne, a nerijetko ni ikakve druge naknade. Svatko je dužan na sebe preuzimati i one obveze zbog kojih će moguće na različite načine i stradavati. Poziv na dobrotvornost zahtjevan je poziv upućen svakom čovjeku. Jer bez osobne dobrotvornosti mnogih nije moguće pokrenuti, mijenjati ovaj svijet.

U okolnostima kada država u svojoj samodostatnosti za toliko toga sustavno ili olako nimalo ne mari; kada u svojoj nesposobnosti toliko toga ne uspijeva; kada se, čini se, djelokrug Crkve, uz sva dobra nastojanja, na različite načine sužava, dio odgovornosti prenosi se na mnoge pojedince i manje ili veće skupine. Prostor koji različite građanske inicijative i udruge trebaju ispuniti biva sve veći. Pritom se nerijetko događa da se na određena nastojanja odlučuju mnogi, dok se na mnogošto gotovo nitko ne odlučuje. Zagušenost u uskome prostoru, s jedne strane, kao i samotnost u nastojanju, s druge, lako može obeshrabriti čovjeka. Ali, sigurno je: čo-

vjek je pred sobom, pred ljudima i pred Bogom dužan činiti ono što prepozna vrijednim. Jer, odviše često, ne učini li on ono što je prepoznao vrijednim, nitko to neće moći učiniti umjesto njega. I stoga je dužan to činiti ne štedeći se. Ali i ne omalovažavajući ničiji trud.

Suočen s mnogim izazovima i ravnodušnostima istodobno, svjestan svoje neznatnosti u odnosu prema različim političkim, gospodarskim i pseudokulturnim snagama, čovjek se često skanjuje upustiti u neravnopravnu bitku za dobro, jer ne želi izgubiti. I već u svojoj neodlučnosti, u svojem odustanku, doživljava prvi i temeljni gubitak: biva poražen u svojoj osobnosti, u svome poslanju. Jer nije moguće biti čovjek mimo nastojanja oko dobra. Nije moguće uskratiti se životu, a ostati čovjek.

Mnogi su pothvati započeli u skromnom, neuglednom i omalovažavanom nastojanju nekog samotnog zanesenjaka ili nekolicine te sada neupitno traju. Postoje trenutci u kojima više nije moguće odoljeti određenim oblicima zauzetosti, određenim postignućima. Jer kada oni postignu određenu snagu, određenu obuhvatnost, postaju neizostavan čimbenik oblikovanja zbilje. Ali u takvo što potrebno je uložiti puninu nadahnuća i zanesenosti, silno mnogo ustrajnosti i strpljivosti. I nikada ne pitati što će se od toga vratiti, koliko će se isplatiti. Jer ima toliko toga za što nikakva cijena nije previsoka. Ljubav se ne odmjerava. Od ljubavi i za ljubav se živi.

Određenje i granice dobrotvornosti

Čovjek, razumljivo, nužno traži usmjerenje svoje dobrotvornosti. Njezino određenje. Nastoji prepoznati čemu mu se valja posvetiti, kako ne bi, uloživši znatan napor, došao u nepriliku da u svom nastojanju promaši ono što je htio postići.

No, u životu ima malo savršenih i jednoznačnih odgovora. Svako nastojanje sadrži i uspjehe i promašaje. Ali tko istinski nastoji oko dobra, oko dobra za druge, sigurno će znati naći pravi put. Pravi način.

Katkada čovjeka može zbuniti promatranje dobrotvornog nastojanja ljudi među kojima živi. Može mu se učiniti, nerijetko i s razlogom, da ljudi posvećuju silne napore za postizanje nekih posve uzgrednih ciljeva. Površnom oku može se čak učiniti da ima više onih kojima je stalo, primjerice, do pasa lualica nego do ljudi.

U svakom slučaju, neprestance se pokreće niz inicijativa i ta množina inicijativa nerijetko onemogućuje njihovo pravo vrednovanje. No tko god činio dobro, ma kakvo to dobro bilo, dragocjen je suradnik u oblikovanju boljega svijeta. Čovjek pak koji se odlučio za neki oblik dobrotvornosti, ne smije se iscrpljivati preispitivanjem nastojanja drugih, ne smije upasti u zamku bilo kakvih uspoređivanja. On mora ustrajati u zauzetosti oko svojega truda, s povjerenjem u njegovu svrhovitost, ma i ne bila ta svrhovitost neposredno uočljiva.

Ustrajnost i povjerenje pouzdano krče put jasnoći, i što se čovjek više preda svojem trudu, to mu biva razgovjetnije što mu je činiti. Pritom postaje i izrazitiji u svojoj osobnosti i prepoznatljiviji po svome nastojanju. A nijedna izrazitost u dobrome ne ostaje bez odjeka. Svakoj se u neko vrijeme pridodaje nova srodna izrazitost, novo srodno nastojanje.

Nužno se postavlja pitanje gdje su granice dobrotvornosti. Ali to je samo još jedno pitanje bez pravog odgovora. Razumljivo je, naime, da čovjek svoje temeljne životne odgovornosti nikada ne smije zanemariti. On im se trajno treba odzivati, zdušno ih i srčano ispunjavati. U tom smislu dobrotvornost se pridodaje kao svojevrsna nadopuna čovjekova života, njegovih nastojanja, uz poštovanje svih njegovih zadanosti.

No, dogodi se da zahtjevi dobrotvornosti premaše sve redovite životne odrednice i dovedu u pitanje čovjeka i njegov život, odnosno one koji su prije svih njegov život. Ima snažnih trenutaka, snažnih zahtjevnosti kada sve granice, sva pitanja padaju i čovjek se prepoznaje pozvan žrtvovati se do kraja.

Bez razboritosti s jedne strane, ali i bez spremnosti na samožrtvovanje, ljudska bi povijest bila nemoguća. I nitko do čovjeka samog ne može odrediti što će u njemu u nekom trenutku prevagnuti. Da, razboriti su blaženi, no blaženiji su oni koji se ne štede.

Egzistencijalna vedrina

Nije moguće biti čovjek preko volje. Tko nerado živi kao da i ne živi, za njega je svijet skućeno i tmurno mjesto, i svaki put kojim pođe, iščezava kao voda u žednome pijesku. Po njemu, za svakim čovjekom nakon svega ostaju tek poneki nerazgovijetni i zaboravljeni tragovi. Svaki trud čovjekov, pa i njegova ljubav, po takvu

shvaćanju, prah je od kojega ne treba odviše očekivati, pa mu se, zbog toga, i ne treba odviše posvećivati.

Da bi čovjek u punini iskusio svoje čovječstvo, prepoznao se obdarenim, i istodobno pozvanim da bude dar, nužno je da duboko doživi iskustvo koje bih nazvao egzistencijalnom vedrinom i da ga ono prožme u svemu što jest. Egzistencijalna vedrina, kako je shvaćam, jednostavna je sreća zbog postojanja, zbog postojanja vlastitog i postojanja svakog čovjeka, svega stvorenoga, sreća što je ljudski moguće učiniti dragocjeni pomak od postojanja do uzrasta u čovječnosti, do osmišljenja svojih dana i suoblikovanja svijeta. Egzistencijalno vedar čovjek barem se u pretežitom dijelu svoga života prepoznaje ozarenim prisutnošću i zauzetošću Božjom i ta je ozarenost najpostojanije njegovo iskustvo. Ozaren on utjelovljuje i zrcali vedrinu koja obnavlja djetinju bezazlenost i po kojoj dozrijevaju plemenitost i zanos.

Egzistencijalna vedrina čovjeka otvara životu, čini ga spremnim da se suočava sa svim njegovim mijenama i sposobnim da u svemu očuva povjerenje u nadmoć dobra u svakom čovjeku. Čovjek zahvalan za život, zagledan u dobro, ima postojanu potrebu da se zauzima za druge, da ih potiče da probude svoje najbolje snage i s iskustvom blaženstva žive svoju jedinstvenost.

Egzistencijalna vedrina može činiti mnoga čuda i u običnosti: ma života razotkrivati neslućene ljepote, jer čovjek po njoj biva osjetljiviji za govor ljubavi kojom je ljubljen. On po njoj snažno doživljuje da je sve što jest udomljeno u ljubav i da je dovoljno da razgrne privid kako bi se zagledao u zbilju zbiljskiju od svake zbilje i spoznao dublji životni smisao. Da bi ga s ljubavlju disao.

Odlučujući se za egzistencijalnu vedrinu, čovjek se odlučuje za uporno nastojanje oko sklada. Svi neuspjesi, svi porazi, sva stradanja u tom nastojanju gube svoje značenje. Jer pogled vedra čovjeka, srce njegovo, nije omeđeno trenutačnošću. On predano grli svijet u kojemu živi, ljude s kojima se susreće, svjestan da se tim zagrljajem tek pridodaje zagrljaju u kojemu sve prebiva, ali istodobno svjestan dragocjenosti koje je svatko posebno pozvan unijeti u taj zagrljaj.

Egzistencijalna vedrina preobražavajući čovjeka, može preobraziti svijet, jer se ne zadržava na nevrijednom, ne miri se sa zatečenim i svakom danu, svakom dahu daje izvorno značenje neodoljivog poticaja za nove ljepote i nove dobrote koje su uvijek moguće kada čovjek živi vedre volje.

Dobrotvornost kao odgovornost

Dobrotvornost se u našem vremenu sve većih suprotnosti i sve većih ravnodušnosti sve više nameće kao jedan od temeljnih iska-za odgovornosti za svijet u kojemu živimo, suosjećanja s ljudima s kojima živimo. Ona je osobito prepoznatljiva i učinkovita upravo djelovanjem egzistencijalno vedrih ljudi. Njihova neposrednost i dobrohotnost nerijetko se već i same po sebi očituju dobrotvornošću. Jer dobrotvornost se nikako ne iscrpljuje u materijalnom. Ona se obraća čovjekovoj cjelovitosti, s posebnim osjećajem za potrebe njegova duha i njegove duše, nimalo pritom ne podcjenjujući činjenicu da je čovjek u svim okolnostima svoga života određen i materijalnim. Premda svaka oskudica i te kako može poniziti čovjeka, materijalna je oskudica, ma koliko ugrožavala čovjeka, zasigurno, manje razorna od duhovne oskudice. Duhovna oskudica nužno okrada čovjeka u sržnom. Materijalna oskudica okrada ga u rubnom, a tek ako je prekomjerna, zadire i u srž.

No, čovjeka koji obiluje duhom njegov će životni optimizam trajno poticati na kreativnost, na pronalaženje načina kako nadvladati prilike koje ga guše. I kao što je neopoziva riječ da gladnoga treba nahraniti, žednoga napojiti, samotna pohoditi..., svatko je pozvan pomoći drugomu da upozna snagu optimizma i da se odluči za optimistično shvaćanje svijeta i optimistično sudjelovanje u njegovu oblikovanju.

Odgovorna dobrotvornost ne zadovoljava se tek time da jednokratno namiri nečiju potrebu, odnosno da se tek privremeno ili povremeno uključi u nečiji život. Ona ide za tim da po svojoj suosjećajnosti stalno bude uključena u život onih koji su u određenoj potrebi, u određenim potrebama, i to tako da se nitko ne osjeti kao objekt nečije pažnje ili samilosti, nego da postane svjesniji svoje osobnosti, svjesniji njemu dostupnih mogućnosti da i sam pridoneše svojem boljitku, ali i boljitku svih onih s kojima živi, te da u sebi nađe snage kojima će se zauzeti za ozbiljenje ljudskijega svijeta i života.

Odgovorna dobrotvornost nalazi načina da dotakne sposobnost i sklonost k dobromu u svakomu koga susreće, probudi životni žar u njima, te tako učini da prostori dobrote rastu i osnažuju. To je osobito dragocjeno zbog toga što se ljudi sve više i izrazitije dijele na one koji obiluju, i često ne znaju što bi sa svojim obiljem, i mnogobrojne koji oskudijevaju, i podjednako često ne znaju kako

da se izbave iz svoje oskudice. Isto tako, sve je izraženije prisutno zanemarivanje duhovnog, te oskudijevanje njime.

Zaključak

Sve to nalaže potrebu snažnog zauzimanja za Evanđelje, za ozbiljenje evanđeoskih vrijednosti u našem svijetu. I premda se katkada, u suočenju sa zastranjenjima svijeta, Evanđelje može činiti utopijom, za životno odgovornog čovjeka izbora nema. Jer, ako je Evanđelje utopija, svijet je priviđenje.

Po tome postojanost dobre volje i trajna uključenost u dobrotvoran rad, u dobrotvorno nastojanje, temeljni izrazi ljudskosti, razgovijetan izraz odziva poticajima Duha koji je nadahnitelj i podržavatelj svega dobrog što se u čovjeku i po njemu rađa, što u njemu i po njemu živi.